

**ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ
ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
Кафедра публічного управління та адміністрування**

ФРОЛЕНКО ВОЛОДИМИР ОЛЕКСАНДРОВИЧ

**ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ ВЛАДИ В УКРАЇНІ ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ
ГРОМАД**

Спеціальність: 281 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня
магістра публічного управління

Миколаїв – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми зумовлена тим, що на сьогодні Україна потребує реформ і перш за все вони мають бути здійснені в системі адміністративно-територіального устрою задля підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Ці процеси вимагають не лише оновлення або поліпшення елементів системи управління, що неналежно функціонують, а й радикального перетворення механізмів держави, зокрема правового й організаційно-функціонального, забезпечення процесів регулювання децентралізації, що є важливим чинником досягнення ефективності державного управління.

Відповідно до Європейської хартії місцевого самоврядування, яка є частиною вітчизняного законодавства, місцеве самоврядування є правом та спроможністю органів місцевого самоврядування... здійснювати регулювання та управління суттєвою частиною суспільних справ, що належать до їх компетенції, та в інтересах місцевого населення.

На сьогодні, більшість територіальних громад в Україні не зважаючи на володіння правом вирішувати питання місцевого значення, на жаль, неспроможні їх виконувати внаслідок браку необхідних обсягів власних коштів, наявності занепаду чи відсутності належної інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також відсутності кадрів з відповідною кваліфікацією. Як наслідок лівова частина питань місцевого значення не вирішується належним чином, зокрема, відсутнє утримання приміщень шкіл та лікарень, й інших будівель комунальної власності, належне забезпечення благоустрою території, нічного освітлення тощо. Отже, мета реформи місцевого самоврядування, в першу чергу, забезпечити його спроможність самостійно, за рахунок наявних власних ресурсів, вирішувати питання місцевого значення. Насамперед йдеться про наділення територіальних громад більшими обсягами ресурсів та мобілізацію їх внутрішніх резервів. Однак навіть наділення вказаними ресурсами переважної більшості існуючих дрібних територіальних громад не в змозі забезпечити їх спроможність. Надмірна частина ресурсів таких громад й надалі витрачатиметься на утримання управлінського апарату, в той час як на реалізацію серйозних та необхідних для громади проектів місцевого розвитку коштів так і не вистачатиме. Саме тому реформа місцевого самоврядування, враховуючи позитивний зарубіжний та наявний вітчизняний досвід, повинна передбачати укрупнення та об'єднання територіальних громад.

Актуальність теми вказаного дослідження визначається важливістю

реалізувати в Україні демократичні реформи, за допомогою об'єктивних процесів розвитку та реформування суспільства в цілому, та наявною необхідністю проведення адміністративно-територіальної реформи в нашій державі. Варто наголосити, що будь які форми державного управління є приреченими на невдачу, якщо не буде відповідного встановлення раціонального співвідношення між центральними та регіональними владними органами та органами місцевого самоврядування.

В процесі написання роботи були використані праці вітчизняних дослідників, а саме А. Авер'янова, Г. Атаманчука, О. Батанова, В. Кампо, А. Некряч, С. Саханенко та інших, в яких висвітлюються різні аспекти проблем пов'язаних з децентралізацією влади в Україні на шляху євроінтеграції. Серед зарубіжних дослідників, які займаються питаннями децентралізації варто відмітити К. Арановського, К. Данилишина, О. Холода та ін. Проте, на нашу думку, для більш глибокого розуміння аспектів децентралізації необхідно здійснити змістовний аналіз термінологічного бачення дослідників на це суспільно-політичне та організаційно-управлінське явище.

У вітчизняній та зарубіжній науці чимало праць присвячено вивченню територіальної громади, проблемам організації та діяльності цього інституту місцевого самоврядування. Так, зазначені питання поставали предметом дослідження в наукових працях ряду вітчизняних вчених, таких як М. Баймуратов, В. Кравченко, М. Орзіх, В. Погорілко, Ю. Тодика, О. Фрицький та ін. Проте, на сьогоднішній день все ще залишаються невирішеними ряд питань, пов'язаних із визначенням територіальної громади як первинного суб'єкта місцевого самоврядування та основного носія його функцій і повноважень в умовах проведення реформи децентралізації.

Нормативну базу роботи становлять Конституція і закони України, міжнародно-правові нормативно-правові акти, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України та відомчі нормативні акти, що регламентують питання децентралізації влади та процесів формування територіальних громад в Україні. Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали регламентації процесів децентралізації та створення об'єднаних територіальних громад.

Метою дослідження є вивчення теоретичних, методичних та практичних питань щодо аспектів формування моделі децентралізації влади в Україні, аналіз проблем і розробка шляхів вдосконалення процесів формування територіальних громад.

Для досягнення мети дослідження було поставлено та вирішено такі завдання:

- охарактеризувати теоретичні та правові засади децентралізації влади та здійснити системний аналіз законодавчої бази дослідження;
- сформулювати та науково обґрунтувати цілі децентралізації;
- з'ясувати сутність організаційно-функціональної структури децентралізації та розкрити механізми взаємодії центральних, регіональних органів влади й органів місцевого самоврядування;
- здійснити аналіз децентралізації влади розвинених країн світу;
- оцінити сучасний стан децентралізації з огляду на складне внутрішньополітичне становище в Україні та існуючі проблеми формування територіальних громад;
- проаналізувати проблеми, та розробити шляхи вдосконалення розвитку територіальних громад в Україні в умовах децентралізації.

Об'єктом дослідження виступає сукупність теоретичних, методологічних і прикладних аспектів формування моделі децентралізації влади.

Предметом дослідження є питання формування територіальних громад в Україні в умовах проведення реформи децентралізації.

Методи дослідження. Для розв'язання поставлених завдань було використано загальнонаукові методи теоретичного та емпіричного рівнів. Зокрема, було використано метод наукової ідентифікації та порівняльний аналіз літературних джерел. За допомогою синергетичного підходу щодо дослідження сучасних державних ієрархій було визначено фактори на основні напрями забезпечення процесів самоорганізації в управлінських структурах, узагальнено значний обсяг матеріалів та фактичних даних різних галузей науки, зокрема державного управління, політології, історії, права тощо. Використання методу порівняльного аналізу надало можливість виділити основні форми та принципи децентралізації влади в Україні.

Наукова новизна одержаних результатів визначається у поглибленні теоретико-методологічних засад та розробці практичних рекомендацій щодо аспектів формування моделі децентралізації влади в Україні; виявлено та обґрунтовано існуючі суперечності в розподілі повноважень між державною владою і регіонами, що заважають продуктивній роботі органів місцевого самоврядування і потребують якнайскорішого їх вирішення; доведено, що основою місцевого самоврядування є спроможна територіальна громада, що забезпечує життєдіяльність громадян, задовольняє їх нагальні потреби й інтереси.

вперше:

- здійснено комплексний аналіз децентралізації влади як ефективного механізму розвитку територіальних громад в Україні у мовах проведення

державницьких реформ;

– окреслено основні напрями розвитку громад на основі викори тання вітчизняної державницької традиції та кращих практик зарубіжного досвіду щодо децентралізації влади;

удосконалено:

– понятійно-категоріальний апарат дослідження (поняття «децентралізації», «громади» тощо);

– періодизацію становлення та розвитку децентралізації влади у провідних країнах світу та Україні як передумови ефективного формування громад;

набули подальшого розвитку:

– характеристика основних етапів формування нормативно-правового забезпечення децентралізації влади в Україні.

Практичне значення отриманих результатів полягає в можливості використання проведеного аналізу для розповсюдження серед державних службовців, які стикаються з подібними проблемами, інформації щодо вирішення питання оптимального співвідношення центральної і місцевої влади. Робота має стати на допомогу як теоретикам так і практикам для здійснення ефективної діяльності в галузі державного управління. Результати дослідження можуть бути використані у навчальному процесі при підготовці курсів та спецкурсів з проблем місцевого самоврядування та державного управління в Україні, зокрема, при підготовці курсів «Місьцеве самоврядування в Україні», «Державне управління», «Ресурсний потенціал територіальних громад» тощо.

Структура дослідження. Специфіка теми, сформульовані мета і завдання визначили послідовність викладення матеріалу і структуру роботи. Робота загальним обсягом 109 сторінок складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету та основні завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, висвітлено наукову новизну і практичне значення виконаної роботи. Наведено результати апробації основних положень та особистий внесок автора дослідження.

У першому розділі «*Організаційно-управлінська характеристика децентралізації влади в Україні*» охарактеризовано проблематику та джерельну базу дослідження особливостей розвитку громад в умовах децентралізації влади в Україні

Підрозділ 1.1. «Теоретичні та правові засади децентралізації» присвячений аналізу стану наукової розробки проблеми у вітчизняної та зарубіжній науці.

Важливою групою джерел для написання магістерської роботи є напрацювання вітчизняних (О. Батанов, М. Баймуратов, О. Бориславська, В. Борденюк, В. Григор'єв, Ю. Делія, О. Євтушенка, Л. Дунаєва, В. Куйбіда, П. Любченко, М. Орзіх, Ю. Панейко, та інші) та зарубіжних (Х. Алдерфер, Ф. Бро, Р. Даля, Д. Осборн і Т. Геблер, Г. Гегель, Р. Гнейст, Д. Норт, Б. Гурне, Вільям А. Даріті молодший, Г. Еллинек, А. Токвіль та ін.) науковців, а також нормативно-правові акти: закони України, укази Президента, Постанови й розпорядження Кабінету Міністрів, акти органів місцевого самоврядування.

Встановлено, що сучасний етап державотворення в Україні потребує визначення глибини та особливостей процесів децентралізації. Відсутність єдиного підходу щодо визначення поняття та змісту децентралізації потребує проведення цілої низки різноманітних заходів, як на теоретичному, так і на практичному рівнях. Очікуваними результатами проведення такої роботи мають стати: встановлення чіткого розмежування сфер діяльності, відповідних функцій та всіх видів відповідальності між центральним, регіональним та місцевим рівнями влади; досягнення узгодження щодо процедури бюджетного процесу для ефективного надання публічних послуг та покращення їхнього рівня; чітке визначення послуг, які повинні надаватися кожним із рівнів влади, встановлення власних та делегованих повноважень, усунення невідповідності, яка існує між повноваженнями в сфері прийняття рішень та відповідальністю.

Зроблено висновок, що децентралізація – є запорукою ефективного територіального розвитку, шляхом до демократизації та дійсного народовладдя. На етапі безпосередньої реалізації Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні можемо говорити про створення необхідної законодавчої бази щодо здійснення прав ТГ на місцях, яка відповідатиме вектору європейського розвитку місцевого самоврядування. Процеси реформування місцевого самоврядування – є комплексними та потребують подальшого багатоаспектного підходу щодо розробки та реалізації змін положень поточного вітчизняного законодавства у вказаній сфері.

У підрозділі 1.2. «Формування цілей та організаційно-функціональна структура децентралізації» розкрито основні цілі та організаційно-функціональна структура децентралізації в Україні.

З'ясовано, що у доктринах більшості європейських країн скарга та звернення до публічної влади трактується, як форма реалізації участі громадян у справах суспільства та держави, вплив окремих осіб чи об'єднання на процес прийняття політичних та правових рішень. Однак в

окремих країнах сенс та цільове направлення понять скарга та звернення не співпадають. Так, у Франції скаргу має право подати будь-яка особа, у той час, як право на звернення до публічної влади з будь-якою позитивною пропозицією надається тільки громадянам.

Зроблено висновок, що законність, яка є основою для функціонування будь-якої правової держави та принципом діяльності всіх без виключення державних та громадських інституцій, зобов'язує всіх та кожного неухильно дотримуватися правових приписів, й під час реалізації власних інтересів не порушувати права інших суб'єктів. Крім того, рівень забезпечення законності в суспільстві постає свого роду певним підґрунтям для налагодження взаємовідносин щодо співпраці та зворотного взаємозв'язку між владним апаратом та громадянами як приватними особами, тому саме від його міцності залежатиме досягнення взаєморозуміння між обома сторонами.

У другому розділі *«Довід децентралізації влади у розвинених країнах світу та його використання в Україні»* визначені основні приклади кращих зарубіжних практик щодо децентралізації влади та можливі шляхи його оптимального використання у вітчизняних умовах.

У підрозділі 2.1. «Моделі децентралізації розвинених країн світу» визначено, що демократичні зміни, що відбуваються в Україні, тісно пов'язані з необхідністю реформування системи органів публічної влади та розвитку інститутів громадянського суспільства. Досвід розвитку зарубіжних країн свідчить про те, що оптимізація територіальної організації влади, зміцнення місцевого самоврядування, формування самодостатніх територіальних громад неможливе без проведення децентралізації влади, яка є основою забезпечення високого рівня життя населення, надання якісних послуг на локальному рівні.

З'ясовано, що більшість розвинутих країн світу мають давні традиції проведення децентралізаційних реформ, зарубіжний досвід для України є вкрай важливим та актуальним.

Встановлено, що на сьогодні у світі не існує жодної універсальної моделі чи методології, яку б можна в повному обсязі і без змін застосувати в Україні.

Зроблено висновок, що пройшовши довгий шлях розвитку та становлення, децентралізація посіла вагоме місце в розвитку більшості європейських країн. Навіть незважаючи на те, що кожна країна застосовувала власні методи та засоби щодо забезпечення відкритості та доступності механізму державного управління, децентралізація виявилася й довела більшу ефективність засобів планування, аніж централізована модель, та виявилася додатковим стабілізуючим чинником існування держави. Однак

ще існує потреба в підвищенні рівня правової автономії місцевого самоврядування й країни-члени ЄС проявляють зацікавленість щодо можливостей об'єднати зусилля та співпрацю щодо сфери покращення організації місцевого самоврядування, що має призвести до ефективної взаємодії владних органів та дієвості децентралізації. Отже, результатами децентралізації повинна стати побудова розвиненої, сильної демократичної держави разом із самодостатнім місцевим самоврядуванням, яке буде здатне ефективно вирішувати нагальні місцеві проблеми та якнайкраще забезпечити населення широким спектром публічних послуг.

У підрозділі 2.2. «Сучасний стан децентралізації в Україні» показано, що основні передумови активізації процесу децентралізації в Україні пов'язані з виконанням вимог, яким мають відповідати кандидати на вступ в Європейського Союзу, та подіями на Сході України, урегулювання яких потребує дотримання Мінських угод.

Встановлено, що кожна децентралізована країна зробила свої кроки до децентралізації влади. Україна визначила п'ять власних кроків:

- окреслити територіальну основу ОМС та виконавчої влади;
- здійснити розмежування повноважень між ОМС різних рівнів;
- розмежувати повноваження між ОМС та виконавчою владою;
- визначити потреби щодо кількості ресурсів на кожному рівні;
- зробити ОМС підзвітними перед виборцями та державою.

Зроблено висновок, що децентралізація передбачає відкриття значних перспектив щодо забезпечення спроможності місцевого самоврядування самостійно вирішувати наявні питання місцевого значення, зокрема, щодо підвищення ролі громадян, їхнього впливу на процеси прийняття і втілення рішень щодо забезпечення належних умов соціально-економічного розвитку суспільства. Крім того, перехід до децентралізованого управління є характерною ознакою для великої кількості як розвинених країн, так і країн, що розвиваються. За значений процес зумовлений прагненням країн до підвищення ефективності надання державних послуг, усунення макроекономічної нестабільності та прискорення процесу економічного зростання.

У третьому розділі «Децентралізація влади як передумова формування та розвитку територіальних громад» обґрунтовані правові основи і напрямки модернізації механізмів формування спроможних територіальних громад, сформулювати конкретні пропозиції щодо підвищення ефективності роботи з утворення громад в умовах проведення реформи децентралізації.

У підрозділі 3.1. «Основні передумови реформування територіальних

громад в Україні в умовах децентралізації» визначено, що зважаючи на значення місцевого самоврядування для державницького буття народу, обґрунтованим вбачається твердження щодо необхідності нагального забезпечення розвитку самодостатніх та дієвих ТГ. Невирішення цього завдання призведе до загострення всього спектра існуючих у державі проблем, що належать до ключових сфер буття країни – економічної, політичної, соціальної, екологічної тощо. Адже, як відомо, основні контакти з реаліями публічного управління у громадян відбуваються в межах ТГ, де мають реалізуватися основні життєві потреби, зокрема – через одержання послуг. Не завжди задовільний рівень якості їх надання зумовлює соціальну нестабільність, зменшує довіру до влади, посилює наслідки економічної кризи, підвищуючи політичну напругу. Суттєва частка наукових досліджень з проблематики місцевого самоврядування також присвячена потребі розвитку ТГ. У цьому аспекті варто зазначити, що способи розвитку самодостатніх та дієвих ТГ, які пропонувались у ряді сучасних досліджень, значною мірою пов'язані із підходом науковців до самого явища ТГ. Уданому зв'язку варто виокремити основні позиції сучасних учених щодо сутності територіальних громад.

Встановлено, що питання функціонування об'єднаних територіальних громад – досить актуальне, оскільки наявні тривалі проблеми щодо їхньої діяльності та неефективного формування. Не зважаючи на темпи створення територіальних громад в Україні, більшість з них не в змозі повною мірою реалізувати власні повноваження, що надано їм нормами чинного законодавства й не зважаючи на той факт, що територіальні громади – це первинний суб'єкт місцевого самоврядування. В результаті кожна окремо взята територіальна громада власним розвитком може здійснювати вплив на розвиток певних органів місцевої влади та розвиток місцевого самоврядування в цілому. Отже, рівень якості та ефективності діяльності територіальних громад – це визначальний фактор щодо дієвості всього механізму державного й місцевого управління. Крім того, ефективність та якість будь-якої територіальної громади є залежним від рівня та ефективності законодавчого закріплення їхніх можливостей та гарантій розвитку й функціонування.

У підрозділі 3.2. *«Перспективи розвитку територіальних громад в умовах децентралізації влади в Україні»* показано, що сучасна модель формування територіальних громад вимагає нових управлінських підходів до процесу стратегічного планування майбутнього розвитку та стратегічної моделі управління загалом.

Зроблено висновок, що на шляху до децентралізації і економічного

зростання Україна робить лише перші кроки, порушуючи заплановані строки реалізації її етапів. Необхідне законодавче забезпечення щодо децентралізації поступово із законопроектів перетворюється у Закони України, які є необхідної базою для ухвалення організаційних та соціально-економічних рішень. Розмежування повноважень між органами держави та самоврядування, між рівнями самоврядування і територіальними органами виконавчої влади ускладнюється надто повільним формуванням спроможних громад та змінами адміністративно-територіального устрою України. Стан суспільної підтримки свідчить про наявність проблем в інформаційному забезпеченні процесу децентралізації. Таким чином, зрушення у напрямі децентралізації є відчутними, мають регіональну специфіку, свої перші вдалі та невдалі приклади самоуправління. Формування власної моделі децентралізації України відбувається в поточному часі.

ВИСНОВКИ

Відповідно до визначених у магістерській роботі мети і завдань отримані результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання щодо покращення процесів формування та функціонування громад в умовах проведення реформи децентралізації. В узагальненому вигляді вони зводяться до таких теоретичних і практичних висновків:

1. Децентралізація належить до найбільш дискусійних питань останніх років як у вітчизняній так і у зарубіжній науковій літературі. Як наслідок децентралізацію розглядають і як процес передачі та розширення компетенцій (прав, повноважень), так і правом незалежного прийняття рішень, як систему управління, явище, спосіб територіальної організації влади. Саме для науки державного управління намагання розкрити сутність складових децентралізації, його важливих аспектів, наповнити їх новим змістом є досить актуальним та необхідним на сьогодні. Саме науковий підхід сприятиме перетворенню процесів децентралізації на більш виважений, теоретико-орієнтований та збалансований у відповідності до стадій, учасників, термінів та ресурсів. Основними законодавчими актами, які регламентують процес децентралізації є ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад», «Про засади державної регіональної політики», «Про співробітництво територіальних громад», а також постанови КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» та «Про затвердження Методики формування спроможних територіальних громад». Не дивлячись на короткий час існування цих нормативних актів, до них уже внесено ряд змін, але вони все рівно залишаються досить загальними і схематичними;

2. Основними цілями децентралізації в Україні є: отримання жителями громад якісних та наближено до місця проживання соціальних, адміністративних та комунальних послуг; надання громадам у розпорядження ресурси – землю, встановлення місцевих податків і зборів; стимулювання економічного розвитку і залучення інвестицій в громади для створення нових робочих місць; наділення невеликих громад можливостями для об'єднання фінансових, майнових та інтелектуальних ресурсів для покращення якості послуг і удосконалення місцевої інфраструктури; розв'язання однієї з важливих проблем, що існують сьогодні – надмірна подрібненість територіальних громад, шляхом їх об'єднання; посилення впливу громади на прийняття рішень, планування розвитку та формування бюджету на місцевому рівні;

3. На сьогодні більшість вітчизняних ТГ, маючи право самостійно вирішувати питання місцевого значення, є неспроможними це робити внаслідок наявності браку власних коштів, занепаду чи відсутності інфраструктури (необхідних будівель, споруд, доріг тощо), а також недостатньої кількості кваліфікованих кадрів. Як наслідок значна частина питань місцевого значення та питань щодо розвитку спроможних ТГ практично залишаються не вирішеними;

4. Наявний світовий та європейський досвід свідчать, що місцеві проблеми можуть бути ефективно вирішеними виключно на місцевому рівні, тобто на тому рівні на якому вони виникли. Децентралізація передбачає передачу повноважень щодо вирішення місцевих проблем на найближчий рівень для людей – від центральних державних структур – до ОМС – безпосередньо громадам, а також можливості забезпечувати їх власними фінансовими ресурсами, які зроблять їх спроможними ефективно та оперативно вирішувати вказані проблеми. Запровадження відповідальності ОМС перед виборцями щодо ефективності власної діяльності, а перед державою – наявності відповідальності за законність. На сьогодні у світі не існує жодної універсальної моделі або метод організації, яку можна було б використовувати у повному обсязі та без суттєвих змін у вітчизняній практиці. Різні історичні умови розвитку сприяли формування декількох моделей організації місцевого самоврядування, специфічними ознаками яких є особливі типи та форми взаємовідносин ОМС з державними органами влади. Все це необхідно враховувати при бажанні використовувати сліпо той чи інший, навіть позитивний, досвід зарубіжних країн у вітчизняних умовах;

5. До основних проблем децентралізації в Україні можемо віднести наявність: складної демографічної ситуації у більшості ТГ (старіння населення, знелюднення сільських територій та монофункціональність міст);

нерозвиненість форм прямого народовладдя, неспроможність членів громад до здійснення солідарних дій, що спрямовані на захист власних прав та інтересів, під час співпраці з ОМС та місцевими органами виконавчої влади й досягнення спільних цілей щодо розвитку громади; здійснення корпоратизації ОМС, закритість та непрозорість їхньої діяльності, наявність високого рівня корупції, що призводить до зниження ефективності використання ресурсів, погіршення інвестиційної привабливості територій, зростання соціальної напруги; погіршення якості й доступності публічних послуг внаслідок ресурсної неспроможності переважної більшості ОМС здійснювати власні та делеговані повноваження;

6. Основними шляхами впровадження реформ з децентралізації в Україні є здійснення:

- розмежування повноважень, прав та обов'язків різних рівнів влади у відповідності до сутності правової, демократичної держави та громадянського суспільства, що дозволить досягти бажаного балансу інтересів ТГ у системі публічних взаємовідносин;

- розробки та реалізації ефективної регіональної політики, яка буде спрямована на належне забезпечення рівномірного місцевого та регіонального розвитку;

- забезпечення втілення принципу субсидіарності як оптимального способу подолати конфлікт інтересів між місцевими виконавчими органами влади та ОМС;

- забезпечення розширення прав ОТГ щодо вирішення проблем, пов'язаних з їх життєзабезпеченням.

Необхідними кроками для здійснення реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні на законодавчому та практичному рівнях мають стати:

- впровадження очікуваної трирівневої системи адміністративно-територіального устрою нашої держави (область, район, громада – із необхідним дотриманням та відповідним забезпеченням спроможності місцевого самоврядування та ТГ);

- передача основних функцій виконавчої влади від місцевих адміністрацій виконавчим органам рад відповідного рівня;

- розподіл повноважень між ОМС за принципом субсидіарності та наділення саме громад максимально широким колом необхідних повноважень;

– чітке забезпечення повноважень ОМС необхідними фінансовими ресурсами, в тому числі через їхню участь у розподілі загальнодержавних податків.

Швидкі темпи впровадження реформи місцевого самоврядування та територіальної організацій влади в Україні зумовлюють необхідність у найкоротший термін сформувавши правове поле, що дозволить завершити формування територіальної основи базового та субрегіонального рівнів для можливості подальшого перерозподілу та закріпленню повноважень між центральним, регіональним, субрегіональним та базовим рівнями. Окремим питанням лишається необхідність розробки та затвердження стандартів надання послуг у галузях освіти, культури, соціального захисту, охорони здоров'я, адміністративних послуг, інфраструктури, земельних відносин та планування територій. При цьому фінансове забезпечення делегованих державою повноважень має бути розраховано і закріплено таким чином, аби органи місцевого самоврядування могли організувати надання якісних послуг на містах, у тому числі забезпечивши необхідну інфраструктуру на місцях.

Анотація

В дослідженні наголошено, що на сьогодні існує нагальна потреба реформування та здійснення в системі адміністративно-територіального устрою реформ, що покликані підвищити ефективність діяльності органів місцевого самоврядування. Наголошено, що вказані процеси потребують не лише відповідного оновлення чи поліпшення елементів системи управління, котрі функціонують не належним чином, але й радикального перетворення механізмів держави, в першу чергу правового й організаційно-функціонального, забезпечення процесів регулювання децентралізації, що є важливим чинником досягнення ефективності державного управління.

Охарактеризовано проблематику та джерельну базу дослідження особливостей розвитку громад в умовах децентралізації влади в Україні. Встановлено, що незважаючи на наявність низки наукових праць та досліджень щодо розвитку територіальних громад за умов проведення децентралізації існує нагальна потреба здійснити ґрунтовне дослідження особливостей такого формування та розвитку.

Визначено основні приклади кращих зарубіжних практик щодо децентралізації влади та можливі шляхи його оптимального використання у вітчизняних умовах. З'ясовано, в більшості розвинутих держав світу існують власні традиції щодо проведення реформи децентралізації, а зарубіжний

досвід для нашої країни є вкрай важливим та актуальним. Наголошено на відсутності, на сьогодні, жодної універсальної моделі або методології реформи децентралізації, яку можна було б беззастережно використовувати у вітчизняних умовах. Встановлено, що довгий шлях розвитку, становлення та функціонування призвели до того, що децентралізація зайняла вагомим місце в процесах розвитку більшості зарубіжних країн. Визначено, що незважаючи на існування й застосування власних методів та засобів забезпечення відкритості й доступності механізмів державного управління, децентралізація довела власну ефективність засобів управління, ніж централізована модель, й виявилася додатковою передумовою стабільного розвитку громад в зарубіжних країнах.

Ключові слова: децентралізація, централізація, державне управління, громада, територіальна громада, органи місцевого самоврядування, моделі децентралізації.

Summary

The study emphasizes that today there is an urgent need to reform and implement reforms in the system of administrative and territorial structure, which are intended to increase the efficiency of local government activities. It is stressed that these processes require not only an appropriate updating or improvement of the elements of the control system that are not functioning properly but also a radical transformation of the state's mechanisms, first of all, legal and organizational-functional, provision of processes of decentralization regulation, which is an important factor in achieving the effectiveness of the state management.

The problems and source of research of the peculiarities of community development in conditions of decentralization of power in Ukraine are described. It has been established that despite the existence of a number of scientific works and research on the development of territorial communities in the conditions of decentralization, there is an urgent need to thoroughly study the peculiarities of such formation and development.

The main examples of the best foreign practices concerning decentralization of power are determined and possible ways of its optimal use in domestic conditions. It is ascertained that in most developed countries of the world there are own traditions concerning decentralization reform, and foreign experience for our country is extremely important and relevant. At the present time, there is no universal model or methodology for decentralization reform, which could be used unconditionally in domestic conditions. It has been established that the long path of development, formation and functioning has led to the fact that decentralization

has taken a prominent place in the development processes of most foreign countries. It has been determined that despite the existence and application of their own methods and means of ensuring the openness and accessibility of public administration mechanisms, decentralization proved its own effectiveness of means of management than a centralized model, and was an additional prerequisite for the stable development of communities in foreign countries.

Key words: decentralization, centralization, state administration, community, territorial community, local governments, model of decentralization.